

Sluta bidra till slavhandel & kolonisation

Varför kostar din t-shirt bara 49:50? En chokladkaka 10 kronor? Ett kilo tomater bara 20? Eller en mobiltelefon några hundralappar? Det finns förklaringar.

Text: Jan Molin | [Prenumerera](#) | Krönika i [SocialPolitik nr 1 2015](#)

Bomull plockas av skolbarn i Uzbekistan utan annan ersättning än ett mål mat. Kvinnorna i Bangladesh syr t-shirts för 400 kronor i månaden, jobbar tolv timmar om dagen sju dagar i veckan. Samtidigt subventionerar USA sina mekaniserade bomullsodlingar med 300 miljarder om året.

Mycket kakao kommer från Elfenbenskusten. Utfattiga föräldrar har sålt sina barn till odlare. Barnen som plockar kakaofrukterna är ofta bara mellan tolv och femton år. De arbetar från solens uppgång till dess nedgång alla dagar. Om de inte presterar tillräckligt får de stryk. Odlaren/slavägaren får några cent för kakaon, mindre än en procent av den färdiga chokladkakans pris.

Det mesta av våra tomater kommer från Sydeuropa. I Andalusien och Kalabrien skördas de av människor som lyckats ta sig över taggtrådsstängslan i Ceuta eller med båtar över Medelhavet till Lampedusa utan att drunkna. De är inhysta i baracker utan vatten och avlopp. De tjänar några euro om dagen som knappt räcker till mat och hyra. De övervakas och terroriseras av vakter som ofta är lierade med en lokal korrumberad polis.

En viktig del i en mobiltelefon är de metaller som utvinns ur coltan, en malm som främst har sitt ursprung i Kongo. Där bryts den under slavlika förhållanden i gruvor som ofta har erövrats av de krigsherrar som härjar i östra Kongo –

ansvariga för ett av världens mest brutala krig som nu pågått i snart 20 år. Och som resulterat i miljontals människors död och systematiska våldtäkter. Coltanen köps av ljusskygga mellanhänder och hamnar så småningom i ansedda bolags produkter.

När ett stort företag avkrävs garantier att deras produkter inte innehåller coltan från konfliktområden brukar de hänvisa till sina underleverantörer som försäkrar att metallerna kommer från "säkra" länder. Men när de tysk-österrikiska journalisterna **Klaus Werner** och **Hans Weiss** låtsades sälja coltan från Kongo fick de napp från till exempel Bayers dotterbolag och Samsung. Utan förbehåll, bara allt skedde i hemlighet. Ett internationellt företag, Nova Dies, med säte på Jungfruöarna sköter transportererna via Rwanda till Grekland och Östeuropa, där malmen anrikas.

Så här har det sett ut länge. Är läget då hopplöst? Skall vi bara fortsätta köpa billiga kläder, godis och prylar utan att bry oss om hur de hamnar på eller i oss?

Fair Trade, Rättvisemärkt och andra ideella konsumentorganisationer har agerat särskilt mot de stora klädföretagen som utnyttjar lågprisländer. De har krävt löner åt de anställda som går att existera på och mänskliga arbetsvillkor. Företagen är måna som sitt varumärke och känsliga för kritiken. De går snabbt ut med "uppförandekoder" till sina leverantörer. Men de kräver inte att lönerna skall höjas. När förhållandena inte ändras byter de i stället till andra leverantörer med lika låga löner och usla arbetsmiljöer i Kambodja eller Kina.

Men det finns exempel på en positiv utveckling. I USA har ideella organisationer som Enough Project och Global Witness fått staten att anta en lag som tvingar de företag som använder coltan att redovisa att de fått malmen från "legala" områden. Det har lett till att krigsherrarnas makt har minskat. EU har under tryck av storföretagens lobbyorganisationer valt att inte införa ett förbud utan nöjt sig med en rekommendation. I Sverige driver utrikesminister

Margot Wallström frågan för att få motsvarande förbud.

Vad kan vi konsumenter göra? Köp inte kläder från de företag som exploaterar kvinnor och barn i låglöneländer. Skriv till Tommy Hilfinger och H&M och hota med att inte köpa deras kläder om de inte deras leverantörer har vettiga anställningsvillkor och tillåter fackföreningar.

Skriv till Jean-Claude Juncker och Cecilia Malmström och kräv att EU inför samma regler som USA för coltan från Kongo, och att EU inför sanktioner mot de företag som är värst i att nonchalera mänskliga rättigheter, till exempel Bayer med dotterbolag och Samsung. Handla inte produkter från de företagen. Kontakta de parlamentariker som du röstat in i EU, så att de agerar för att förbjuda import av metaller från krigsherrar i Kongo.

Jan Molin

jan.r.molin[at]gmail.com

Läs vidare

Storföretagens svarta bok av Klaus Werner & Hans Weiss. Bilal av Fabrizio Gatti.

[Enough Project](#)

[Global Witness](#)